

Tolvan öppenvård – förändring i försörjning och andra faktorer efter behandling, 2007 – april 2009

Målgruppen för Tolvan öppenvård är personer som fyllt 20 år med beroende/missbruksproblem och som är i behov av samordnad rehabilitering för att uppnå nykter- och drogfrihet och därigenom återfå eller förbättra sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Behandlingstiden utgörs av åtta veckor primärbehandling och sex månaders eftervård.

Föreliggande rapport utgör en bearbetning av uppgifter för dem som började inom Tolvan under 2007 - 2008. Sista datum för uppföljning är 30 april 2009. Inledningsvis presenteras deltagarnas fördelning på ålder, kön, utbildning och andra bakgrundsfaktorer. Därefter redovisas hur deltagarnas försörjningssituation, upplevda hälsa mm har förändrats från då man gick in i programmet till då programmet avslutats samt till en uppföljning sex månader efter avslutad behandling.

Rapportens slutsatser sammanfattas i följande punkter.

- Under 2007 och 2008 började 19 respektive 44 personer i Tolvans verksamhet, sammanlagt 63 personer.
- Männerna var i klar majoritet. 43 deltagare var män och 20 var kvinnor. Endast fem deltagare var inte födda i Sverige. Genomsnittsåldern var 46 år
- Majoriteten av deltagarna, 63 procent, hade högst tvåårig gymnasieutbildning. Kvinnorna hade en i genomsnitt högre utbildning. 54 procent av kvinnorna hade treårig gymnasieutbildning eller högre, mot 31 procent bland männen.
- Endast 7 deltagare hade varit drogfria mer än tre månader när de gick in i programmet. Drygt 70 procent hade deltagit i AA/NA-verksamhet minst två gånger i veckan innan man började i programmet.
- Ungefär hälften hade tidigare genomgått 12-stegsbehandling eller annan behandling. Andelen kvinnor som genomgått en tidigare behandling var dock mindre än en femtedel.
- Remitterande instans har i de flesta fall varit beroendecentrum, ensamt eller i kombination med annan behandlare/myndighet. Var fjärde deltagare sökte själv till programmet.
- Sjukpenning var den vanligaste försörjningskällan när man började i programmet, drygt 40 procent. Endast var femte deltagare hade löneinkomst. Försörjningsbilden skiljer sig mellan könen. Bland de kvinnliga deltagarna hade 75 procent sin försörjning av sjukpenning eller sjukersättning mot 48 procent bland männen.
- 56 personer hade hunnit avsluta programmet fram till den 30 april 2009, 17 kvinnor och 39 män. Hälften av dessa hade arbete när de började i programmet. Vid avslut hade antalet ökat med fem personer eller knappt 10 procent .
- Försörjningssituationen förändrades kraftigt mellan programstart och avslut. Antalet personer som hade lön ökade från nio till 32 personer. 60 procent hade alltså lön efter programmets slut. Samtidigt minskade antalet personer som uppbar sjukpenning från 23 till 8, det vill säga till en tredjedel av omfattningen innan programstart. Antalet personer som uppbar sjukersättning minskade från tolv till tre.
- Sex månader efter avslut följer man upp försörjningssituation mm för deltagarna. Av dem som började i programmet under 2007 och 2008 har 24 personer kunnat följas upp efter sex månader. Antalet personer med arbete har ökat från 11 till 20 och antalet som har sin

försörjning av lön har mer än fördubblats, från 7 innan programstart till 16 vid uppföljningen.

- Majoriteten uppger sig vara helt nykter/drogfri vid de två uppföljningarna, 66 procent vid avslut och 83 procent sex månader senare.
- Vid första mättillfället rapporterade 47 procent betydligt bättre livskvalitet. Motsvarande tal vid andra mättillfället var 67 procent. Ingen rapporterade försämrad livskvalitet.

Bakgrundsdata

Under 2007 och 2008 började 19 respektive 44 personer i Tolvans verksamhet, sammanlagt 63 personer. 56 personer hade hunnit avsluta behandlingen fram mätperiodens slut den 30 april 2009. Av dessa har 24 personer hunnit följas upp sex månader efter avslutad behandling. Männerna var i klar majoritet. 43 deltagare var män och 20 var kvinnor. Kvinnorna utgjorde alltså en tredjedel av samtliga deltagare. Endast fem deltagare var inte födda i Sverige. Genomsnittsåldern var 46 år. Kvinnorna var i genomsnitt något år yngre. Åldersfördelningen framgår av tabell 1

Tabell 1 Deltagarnas fördelning på ålder

Ålder	Antal	Procent
25 - 34	10	16
35 - 44	17	27
45 - 54	10	32
55 - 67	16	25
Total	63	100

Uppgift om utbildning finns endast för 40 av de 63 deltagarna. Majoriteten av dessa deltagare, 63 procent, har högst tvåårig gymnasieutbildning (tabell 2). Kvinnorna har en i genomsnitt högre utbildning. 54 procent av kvinnorna har treårig gymnasieutbildning eller högre, mot 31 procent bland männen. Men uppgift om utbildning saknas för 9 av de 20 kvinnorna och 14 av männen, varför tabellens uppgifter bör tas med viss reservation.

Tabell 2 Deltagarnas fördelning på utbildning och kön

Utbildning	Kön		
	Kvinnor	Män	Samtliga
Folkskola	0	7	5
Grundskola -9 år	9	34	28
Gymnasium 0 - 2 år	36	28	30
Gymnasium 3 - år	18	14	15
Eftergymnasial utb < 3 år	27	14	18
Eftergymnasial utb > 3 år	9	3	5
Total	100	100	100

Majoriteten av männen är ensamstående utan barn, 70 procent, mot 33 procent bland kvinnorna (tabell 3).

Tabell 3 Deltagarnas fördelning efter familjesituation

Familjesituation	Kön		Samtliga
	Kvinnor	Män	
Ensamstående utan barn	33	70	59
Ensamstående med hemmavarande barn	28	5	12
Sambo/gift utan hemmavarande barn	11	20	17
Sambo/gift med hemmavarande barn	28	5	12
Total	100	100	100

För 57 deltagare finns uppgifter om drogfrihet, tidigare behandling mm vid behandlingens början. Endast 7 deltagare hade varit drogfria mer än tre månader när de gick in i programmet. Drygt 70 procent hade deltagit i AA/NA-verksamhet minst två gånger i veckan (tabell 4) och ungefär hälften hade genomgått någon tidigare behandling (tabell 5). Andelen kvinnor som genomgått en tidigare behandling var dock mindre än en femtedel.

Tabell 4 Deltagande i AA/NA-verksamhet före programstart

Deltagande i AA/NA-verksamhet	Kön		Samtliga
	Kvinnor	Män	
Regelbundet minst 2 ggr/vecka	71	73	72
Då och då, högst 1 gång/mån	12	10	11
Aldrig	18	18	18
Total	100	100	100

Tabell 5 Genomgått behandling före programstart

Genomgått	Kön		Samtliga
	Kvinnor	Män	
12-stegsbehandling	18	33	28
Annan behandling	0	23	16
Ingen behandling	82	35	49
12-steg och annan behandling	0	9	7
Total	100	100	100

I genomsnitt hade deltagarna haft kontakt med 2,7 behandlare eller myndigheter när de började i programmet. Genomsnittliga antalet kontakter var högre för männen än för kvinnorna, 2,8 mot 2,2. 14 personer eller 25 procent av deltagarna hade haft kontakt mer än tre behandlare eller myndigheter, varav endast en enstaka kvinna.

Hur kontakterna fördelar sig på olika myndigheter framgår av tabell 6. De flesta av de 57 deltagare för vilka det finns uppgifter har haft kontakt med beroendecentrum.

Tabell 6 Sammanlagda antal kontakter med behandlare/myndigheter före programstart

Kontakt med	Antal kontakter
Socialtjänsten	25
Vårdcentral	24
Försäkringskassan	24
Beroendecentrum	44
Psykiatri	13
Arbetsförmedlingen	13
Annat	7
Summa	150

Remitterande instans har i de flesta fall varit beroendecentrum, ensamt eller i kombination med annan behandlare/myndighet (tabell 7). Var fjärde deltagare sökte själv till programmet.

Tabell 7 Remitterande myndighet

Behandlare/myndighet	Antal	Procent
Socialtjänsten	8	14
Vårdcentral	2	4
Försäkringskassan	1	2
Beroende-centrum	11	20
Psykiatri	3	5
Arbetsförmedlingen	2	4
Sökt själv	14	25
Annat	1	2
Beroendecentrum + annan	11	20
Övriga kombinationer	3	5
Total	56	100

Deltagarnas försörjning när de gick in i programmet framgår av tabell 8. Endast var femte deltagare hade löneinkomst. Sjukpenning var den vanligaste försörjningskällan, drygt 40 procent.

Ingen hade a-kassa. Försörjningsbilden skiljer sig mellan könen. Bland de kvinnliga deltagarna hade 75 procent sin försörjning av sjukpenning eller sjukersättning mot 48 procent bland männen.

Tabell 8 Försörjning vid programstart

Försörjning	Kön		Total
	Kvinnor	Män	
Lön 100 %	10	19	16
Sjukpenning 100 %	45	26	32
Sjukpenning 75 %	5	7	6
Sjukersättning 100 %	25	12	16
Sjukersättning 75 %	0	2	2
Ekonomiskt bistånd 100 %	10	14	13
Annat 100 %	5	14	11
Lön 75 % + Sjukersättning 25 %	0	2	2
Sjukpeng.50% + a-kassa 50%	0	2	2
Total	100	100	100

Varannan deltagare hade arbete (tabell 9).

Tabell 9 Sysselsättning vid programstart

Sysselsättning	Kön		Total
	Kvinnor	Män	
Arbete	50	48	48
Arbetssökande	10	21	18
Studerande	0	2	2
Annat	15	17	16
Vet ej	25	12	17
Total	100	100	100

Uppgift om hälsobarometer finns för knappt hälften av deltagarna, 31 personer. Det genomsnittliga barometervärdet uppgår till 59 – 55 bland kvinnor och 60 bland män.

Uppgift om hälsobarometer före och efter behandling föreligger endast för 16 personer. För dessa har det genomsnittliga barometervärdet ökat från 54 till 80.

Situationen vid programmets slut

56 personer hade hunnit avsluta programmet fram till den 30 april 2009, 17 kvinnor och 39 män. Hälften av dessa hade arbete när de började i programmet. Vid avslut hade antalet ökat med fem personer eller knappt 10 procent (tabell 10).

Tabell 10 Deltagare som avslutat Tolvan, sysselsättning vid programstart och vid avslut

Sysselsättning	Kvinnor		Män		Samtliga	
	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut
Arbete	9	12	19	21	28	33
Arbetssökande	2	2	8	8	10	10
Studerande	0	1	1	0	1	1
Annat	1	2	7	7	8	9
Vet ej	5		4	3	9	2
Samtliga	17	17	39	40	56	56

Försörjningssituationen förändrades kraftigt mellan programstart och avslut. Antalet personer som uppbar lön ökade från nio till 32 personer (tabell 11). 60 procent hade alltså lön efter programmets slut. Samtidigt minskade antalet personer som uppbar sjukpenning från 23 till 8, det vill säga till en tredjedel av omfattningen innan programstart. Antalet personer som uppbar sjukersättning minskade från tolv till tre.

Tabell 11 Deltagare som avslutat Tolvan, försörjning vid programstart och vid avslut

Försörjning	Kvinnor		Män		Samtliga	
	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut
Lön 100 %	2	11	7	21	9	32
Sjukpenning 100 %	8	1	11	5	19	6
Sjukpenning 75 %	1	0	3	2	4	2
Sjukersättning 100 %	4	0	5	3	9	3
Sjukersättning 75 %	0	0	1	0	1	0
A-kassa 100 %	0	1	0	2	0	3
Ekonomiskt bistånd 100 %	2	2	6	3	8	5
Annat	0	1	4	1	4	2
OSA	0	0	0	2	0	2
Lön 75 % + Sjukersättning 25 %	0		1	0	1	0
Sjukpeng. 50% o a-kassa 50%	0	0	1	0	1	0
Samtliga	17	16	39	39	56	55

Situationen sex månader efter programmets slut

Sex månader efter avslut följer man upp försörjningssituation mm för deltagarna. Av dem som började i programmet under 2007 och 2008 har 24 personer kunnat följas upp efter sex månader. Resultaten bygger således på ett begränsat antal individer men resultaten är ändå slående. Antalet personer med arbete har ökat från 11 till 20 (tabell 12) och antalet som har sin försörjning av lön, helt eller i viss omfattning, har mer än fördubblats, från 7 innan programstart till 16 vid

uppföljningen, det vill säga två av tre deltagare försörjer sig med lön (tabell 13).¹ Antalet personer som får sin försörjning från sjukpenning, sjukersättning och ekonomiskt bistånd har minskat i motsvarande utsträckning.

Tabell 12 Deltagare som avslutat Tolvan, sysselsättning vid programstart och sex månader efter avslut

Sysselsättning	Kvinnor		Män		Total	
	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut
Arbete	3	5	8	15	11	20
Arbetsökande	2	1	2	1	4	2
Studerande	0	0	1	1	1	1
Annat	0	1	5	0	5	1
Vet ej	2		1		3	
Samtliga	7	7	17	17	24	24

Tabell 13 Deltagare som avslutat Tolvan, försörjning vid programstart och sex månader efter avslut

Försörjning	Kvinnor		Män		Total	
	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut	Vid start	Vid avslut
Lön 100 %	1	2	6	12	7	14
Lön 75 %	0	1	0	0	0	1
Lön 50 %	0	1	0	0	0	1
Sjukpenning 100 %	3	0	3	2	6	2
Sjukpenning 75 %	1	0	1	0	2	0
Sjukersättning 100 %	1	1	1	0	2	1
A-kassa 100 %	0	0	0	1	0	1
Ekonomiskt bistånd 100 %	1	1	4	1	5	2
Annat	0	1	2	1	2	2
Total	7	7	17	17	24	24

Förändring i livskvalitet mm

I tabell bilagan redovisas de uppgifter om aktuell alkoholkonsumtion, livskvalitet mm som deltagarna har lämnat vid programmets slut och vid sexmånadersuppföljningen. Det är den procentuella fördelningen på svarsalternativen som ges. Som redan nämnts uppgick antalet deltagare som hunnit avsluta programmet till 56 personer och antalet som kunnat följas upp efter sex månader uppgick till 24 personer. Den senare gruppen är alltså ganska liten, och i den förra gruppen uppgår bortfallet – där deltagaren ej besvarat frågan – i flera fall till mer än en tredjedel, omkring 20 personer. Detta bör beaktas när man tar del av resultaten. I de siffror som redovisas nedan är dock procentalen beräknade på hela grupperna, inklusive ”ej svar”.

¹ Denna förändring är statistiskt säkerställd på 1-procentsnivån.

Resultaten kan sammanfattas på följande sätt.

- Omkring 45 procent deltar regelbundet minst två gånger i veckan i självhjälpgrupper. Detta gäller för bägge svarstillfällena.
- Majoriteten uppger sig vara helt nykter/drogfri vid uppföljningen, 66 procent vid avslut och 83 procent sex månader senare.
- Kvaliten på personliga relationer och utövande av hobby har ökat vid bägge mättillfällena.
- Vid första mättillfället rapporterade 47 procent betydligt bättre livskvalitet. Motsvarande tal vid andra mättillfället var 67 procent. Ingen rapporterade försämrad livskvalitet.